

CAPUT II

DE CATEGORIIS SIGILLATIM INSPECTIS

121. Suprà diximus decem categorias distingui, substantiam nimirum novemque accidentia; de quibus speciatim agendum est; et hunc inter eas ordinem tenebimus quem iis ipsa attribuit natura. Quocirca loquemur primò de substantiâ, quæ omnium accidentium est fons et subjectum, postea de accidentibus absolutis et intrinsicis, demum de accidentibus relativis et extrinsecis.

ARTICULUS I

De substantiâ (1).

Præstat 1° declarare sinceram substantiæ notionem; 2° refellere falsas ejus definitiones a quibusdam philosophis exco-gitatas; 3° ejus existentiam stabilire; 4° varias ejus species exponere.

§ I. — De sincerâ notione substantiæ.

122. « *Nomen substantiæ*, » ait D. Thomas, « imponitur a *substando* » (in *I Sent.*, dist. 8, q. 4, a. 2) et id significat quod sub aliis *substare*, *substerni* ac *permanere* cernitur.

Quoad rem, si, ut dicit D. Thomas substantia « possit « habere definitionem, non obstante quòd est *genus generatissimum*, erit ejus definitio, quòd est *res cujus quidditati debetur esse non in aliquo.* » (*Qq. dispp.*, de *Pot.*, q. 7, a. 3, ad 4), sive cui convenit esse in seipsâ, non autem in aliâ

(1) Cf. *Le Kantisme et le Positivisme*, c. 5 : *La substance*.

re tanquam in subjecto. Talis est v. g. arbor, animal, homo.

Substantia igitur non propriè significat essentiam, sed specialem ejus existendi modum, quo nempe in seipsâ existit (1).

Porrò substantia in seipsâ subsistere dicitur, non quia *per se* substitit nec habet causam sui; siquidem ratio substantiæ nec includit, nec excludit ordinem ad causam sui efficientem, sed quia est ens cui convenit esse in seipso, non autem in alieno subjecto.

123. *Variæ proprietates substantiæ.* Prima et præcipua substantiæ nota est quòd subjectum sui non habeat; 2ª est quòd eadem immobilisque permaneat; unde axioma scholasticum: *Substantia non suscipit magis nec minus*; — substantia enim, quatenus in se existit, consistit in *indivisibili* (2). — 3ª Substantia significat ens *maximè reale*, eo quòd non tantum est, sed suum esse in seipsâ possidet, dum accidens « dicitur magis entis, quàm ens, » quia est in alio (3). — 4° Contrarium non habet, uti fit in accidentibus. — 5° Substantia omnis *creata* quibusdam accidentibus subjicitur. — 6° Substantia *creata* potest accidentia varia, imò contraria, diversis temporibus accipere, et immotam interim suam servare identitatem.

(1) Quia tamen soli essentiæ convenit existere in seipsâ, cum D. Thomâ dicendum est: « Substantia dupliciter dicitur: uno modo, pro essentia sive naturâ; alio modo, pro supposito, sive hypostasi. » (3^a, q. 2, a. 6, ad 3).

(2) De quo rectè D. Thomas: « Cùm dicitur quòd substantia non recipit magis et minus, non intelligitur quòd una species substantiæ non sit perfectior quam alia; sed quòd unum et idem individuum non participet suam speciem quandoque magis, quandoque minus; nec etiam a diversis individuis participatur species substantiæ secundum magis et minus. » (1^a, q. 93, a. 3, ad 3).

(3) « Illud propriè dicitur esse, quod ipsum *habet* esse, quasi in suo esse subsistens. Unde solæ substantiæ propriè dicuntur entia, accidens verò non habet esse, sed *eo* aliquid est, et hac ratione dicitur ens, sicut albedo dicitur ens, quia eâ aliquid album est album. » (S. th. 1^a, q. 90, a. 3, c).

§ II. — De falsis quibusdam substantiæ definitionibus.

124. Præ aliis famosiores sunt definitiones a Lockio, Leibnizio et Spinosâ excogitatæ.

Lockius substantiæ nomine intelligit « *complexionem quæ sita, quas sensu percipimus, ignotâ ratione coexistentium.* » (*Essai sur l'entendement hum.*, l. II, c. XXIII, § 4 et 2). Cum eo sentiunt omnes hodierni positivisti. — Leibnizius (*De 1^a philosophiæ emendat. et de substant. definit.*), quem Kantius aliique recens secuti sunt, substantiam vim aliquam aut causam esse definiuit. — Spinosâ autem, ut pantheismo viam faceret, eam substantiæ definitionem adinvenit, quæ soli Deo posset convenire; eam nempe vocavit « *ens quod in se est et per se concipitur; hoc est, id cuius conceptus non indiget conceptu alterius rei, a quo formari debeat.* » (*Ethic.* pars 1^a, defin. 3) (1).

125. PROP. 1^a: *Falsa est Lockiana substantiæ definitio.*

Probatum quia 1° complexio qualitatum eandem naturam habet ac singulæ qualitates ex quibus conflatur. Porrò qualitates non sunt nisi accidentia quæ in subjecto quodam sibi connaturali recipiuntur ac subsistunt, et ne *partialiter* quidem habent vim ad constituendam substantiam.

2° Complexio qualitatum, quatenus *coexistentium*, præsupponit *vinculum* commune, vi cuius colligentur et coexistent. Sed istud vinculum vel in se subsistit, et jam causam habemus et illud dicimus substantiam; vel non in se subsistit, sed in alio quod tandem in se existat sitque substantia, nisi progressus in infinitum admittatur.

126. PROP. 2^a: *Falsa est Leibnitziana substantiæ definitio.*

1° Vis præsupponit existentiam, imò essentiam subjecti jam constitutam, nedum eam constituat; nam vis existit in eo cuius est vis, ac nequit agere, aut agere tali vel tali modo, nisi existat in tali vel tali subjecto.

(1) Spinosâ porrò abusus est æquivocâ istâ cartesianâ definitione substantiæ: « Res quæ ita existit, ut nullâ aliâ re indigeat ad existendum. » (*Princip. philos.*, t. I, n. 13).

2° Vis aut causa nec *formalem*, nec *essentialem* substantiæ rationem declarat. Nam etsi omnis substantia sit vis aut causa, tamen non est causa quatenus substantia, sed quatenus potentiis instructa. Quippe quidem per seipsam inspecta, non significat ens, nisi quatenus in se subsistens. — Ex aliâ autem parte, accidentia multa sunt etiam vires, v. g. vis gravitatis, vis motrix, vis sensitiva et variæ generatim rerum proprietates. Definitio igitur leibnitziana nec *toti*, nec *soli* definito convenit.

127. PROP. 3^a: *Falsa est substantiæ definitio a Spinosâ confecta.*

Enimvero essentialia est substantiæ ut in seipsâ existat, sed accidentale ut a se ipsâ subsistat; potest enim indifferentem a seipsâ existere, ut Deus, vel ab alio produci, ut substantiæ creatæ. Et revera, ante cognoscimus nos ipsos et alia quædam entia mundana substantias esse, quàm sciamus nobis et illis datam fuisse existentiam ab ente primo, quod per se sit et per se concipiatur.

§ III. — De substantiarum existentia.

128. *Positivisti* negant existere substantias et eas revocant ad collectionem partium (1).

At verò substantiarum existentia probari potest:

1° *Sensu hominum communi*; quippe nomen substantiæ est veluti fundamentum ac substratum *sermonis*, eamque omnes homines in ore habent et intelligunt ut *præcipuam* ac *permanentem* rerum entitatem.

2° *Experientiâ cum externâ, tum internâ*. Etenim videmus phænomena sive accidentia sibi succedere in ente aliquo eodem permante; v. g. in hac arbore, in isto animali. Aliunde intimè nobis *consci* sumus substratum quoddam in nobis

(1) « La substance est le tout : les qualités sont les parties ». Taine, *Les Philosophes français*, c. x. « Nous pensons qu'il n'y a ni esprit, ni corps, mais seulement des groupes de mouvements présents ou possibles et des groupes de pensées présentes ou possibles. » (*Le Positivisme anglais*, p. 114).

esse quod idem perseverat sub variis mobilibusque sensationibus, cogitationibus et volitionibus, quæ sibi in nobis jugiter succedunt.

3° *Ratione*, quia fieri nequit ut nihil subsistat. Si enim dantur accidentia, oportet ut subjecto cuidam accidant in quo recipiantur, quodque nulli alii insit, sed in seipso subsistat; alioquin progressus in infinitum induceretur. Itaque notionem et existentiam substantiarum colligimus methodo planè *scientifica*, nimirum experientiâ et ratione.

Attamen concedendum est priùs et clariùs accidentia seu phænomena rerum a nobis agnosci quàm substantiam, quia hæc distinctè sensibus occurrunt, eam verò potiùs *indirectè* et quatenus sub accidentibus involvitur apprehendimus.

§ IV. — De variis substantiæ speciebus.

Substantia dividitur in primam et secundam; prima autem in completam et incompletam; completa porrò in suppositum et personam. De quibus, triplici puncto sigillatim agendum est.

PUNCTUM I. — De substantiâ primâ et secundâ.

129. Percelebris est substantiæ divisio ab Aristotele tradita, in primam et secundam. Substantia prima ea est *quæ nec in subjecto existit, nec de subjecto prædicatur*; v. g., Socrates qui nec ulli subjecto inest, nec de subjecto prædicatur. At substantia secunda *non est quidem in subjecto, sed de subjecto prædicatur*; complectitur essentias universales, quæ substantiale quiddam exhibent, sed individuis attribuuntur; v. g. humanitas (1); dicitur enim: Aristoteles est homo. Vocatur autem *secunda*, sive quòd priùs a nobis cognoscuntur individua, posteriùs autem, per considerationem mentis, ab eis abstrahuntur essentiæ universales; sive quòd istæ essentiæ non subsistunt nisi ratione individuorum, in quibus existentiam habent.

(1) Substantia prima dici solet *physica*, secunda autem *metaphysica*.

Quia verò de ideis aut essentiis universalibus satis in Ideologiâ disputavimus, restat ut impræsentiarum de substantiâ primâ dicamus, et *causam* inquiramus unde res singulares *individua* sint. — Quâ in re declarare licet 1° statum et momentum quæstionis; 2° varias opiniones; 3° veriore sententiam.

130. I. *Status et utilitas quæstionis*. Inter substantias singulares, aliæ tum specificè, tum numericè differunt, ut hæc arbor ab isto leone; aliæ conveniunt specie, et solo numero differunt, ut Socrates et Plato. Quapropter quæstio est ut declaretur undenam et cur duo vel plura entia ejusdem speciei differant numericè? — Quia verò plura individua *intrinsicè* differunt, oportet id quo differunt iis etiam intrinsicè esse. — Præterea, cùm individuum non sit merum accidens, verùm substantia, id quo individua numericè discrepant, substantiale quoque sit oportet.

Porrò quæstio de origine individuationis certam præ se fert utilitatem. Nam plurimùm confert ad *personalitatem* hominis his interris declarandam, ac post mortem vindicandam. — Confert etiam ad meliùs distinguendas proprietates *speciei* a proprietatibus *individui*, necnon ad pleniùs statuendum discrimen inter substantias spirituales et materiales. — Confert demum ad rectè statuendum munus ac relationes materiæ et formæ in compositis. — Hinc est cur veteres philosophi non tantùm universalium, verùm etiam individuarum rerum naturam multâ curâ expenderint; in primis D. Thomas, cujus theoria de individuo tam fortiter ab eo inculcatur et cum tot ac tam gravibus aliis quæstionibus connectitur, ut sine illâ universa ejus philosophia imperfectè admodum intelligi possit (1).

Quia verò substantia individua duplex distinguitur, nempe *composita* et *simplex*, utriusque investiganda est individuatio.

131. II. *De principio individuationis substantiarum compositarum*.

(1) Cf. *De ente et essentiâ*, c. 6, et 1^a, q. 50, a. 4, q. 76, a. 2, *Qq. dispp. de Pot.*, q. 3, a. 9, ad 7.

Agitur de substantiis quæ constant ex materiâ et formâ, scilicet de homine, necnon de entibus ipsi inferioribus.

Porrò eâ de re quintuplex est philosophorum sententia. Nam Aristoteles, Albertus M., S. Bonaventura, D. Thomas et major pars scholasticorum docent principium individuationis substantiarum compositarum esse *materiam signatam quantitate*, seu in ordine ad quantitatem inspectam. — Zarabella, cum paucioribus aliis, principium individuationis ex *formâ* repetit.

Scotus (in 2 *Sent.*, dist. 3, q. 6, n. 15 et 16), tenet res individuas fieri ex *speciali* quadam *entitate* quam obscurè admodum definit, sed dicit esse *ultimam* entis realitatem, a formæ entitate non reipsa, at ratione tantùm distinctam. Nimirum ea videtur esse ipsa formæ entitas, non quatenus determinat ens in suâ specie, sed quatenus efficit ut ens sit *hoc* potius quam *illud*; unde scotistæ dixerunt eam *hæcceitatem*. — Suarezius (*Disp. Metaph.*, disp. 5), cui Leibnitzius adhæsit (in *opusc. Individui*) principium individuationis rerum haurit ex earum entitate *totali*. — Fenelonius (*Exist. de Dieu*, 2 p., c. 4) et Rosminius ponunt illud in ipsâ *existentiâ*.

133. III. Assertio : *In substantiis compositis principium individuationis est materia, in ordine ad quantitatem spectata.*

Thesis probatur directè et indirectè.

1° Probatio *directa* ducitur ex ipsâ individui definitione. Individuum definitur *ens indivisum in se et divisum a quolibet alio*, scilicet alteri omnino incommunicabile. Si autem agatur de rebus compositis, accedit individuo quòd tempore et loco mensuretur. — Quare principium individuationis duplicem hanc dotem adimpleat oportet. Porrò in rebus compositis, duplici principio substantiali constat individuum, materiâ nimirum et formâ. Ergo ex alterutro ratio individui sumenda est. Porrò non forma, sed materia sola, in ordine ad quantitatem considerata, duas individui notas præ se fert.

Nam, ut notat D. Thomas, forma ex se universalis est, et de « suâ naturâ communicabilis et in multis recipi potest et » recipitur secundùm *unam* rationem, quum sit una ratio

« speciei in omnibus individuis. » (*De Ente et essentiâ.*) — Insuper forma, utpote simplex et universalis, a loco et tempore abstrahit. Cum ergo nihil individuale præ se ferat, nequit esse principium individuationis.

At *materia notis individuantibus* fruitur : non materia quidem *in universum* inspecta, quæ ad naturam corporum *in genere* duntaxat concurrat; nec materia *hujus* vel *illius speciei*, v. g. lapidis aut plantæ, quæ confert solùm ad corpus in tali vel tali naturâ constituendum; sed materia, prout refertur ad quantitatem *determinatam*. Materia enim sic inspecta, ita est naturâ suâ individua et singularis, ut pluribus communicari non valeat; unde *per* eam ens aliquod est indivisum in se et divisum a quolibet alio. — Præterea, materia ad quantitatem relata, per se cadit sub conditiones individuantis temporis et loci, quippe tempore et loco circumscribitur.

Res declaratur *exemplo* : sume lapidem quemdam : inest ei unitas specifica et numerica; quem si divides in duas partes, in duplici parte una essentia erit ac duplex jam individuum. Hæc autem multiplicatio numerica ex divisione lapidis orta est; non quidem ex divisione essentiæ illius, ut patet, sed ex divisione quantitatis. Ergo multiplicatio, ac proinde distinctio numerica individuorum ex multiplicatione aut divisione materiæ oritur.

Eadem argumentatio valet ad explicandam individuationem *hominis*, utpote qui materiâ et formâ similiter componitur.

Confirmatur, quia corpus individuari nequit ab animâ, sed anima optimè individuari potest a corpore.

Constat 1um, præter jam dicta, eò quòd alioquin anima penè sola esset homo, et is individuus homo. Nam, ex unâ parte, anima corpori confert suam speciem vi cujus humanum vocatur, et, ex alterâ parte, suam etiam illi individuationem conferret; unde individuum completum *hujus* hominis aliud penè non esset nisi individuum completum *hujus* animæ, et corpus in homine et in individuo homine, vix alias præter accidentis gereret vices.

Constat 2um, quia anima humana, si per seipsam inspicia-

tur, nihil habet cur sit *hæc* potius quàm *illa*, et Socratis potius quàm Platonis imaginem referat; si autem in *tali* vel *tali* determinato corpore, tanquam in subjecto recipiatur, jam illius individuum formam recipit. Cùm enim anima humana aliæque formæ inferiores in materiâ, velut in subjecto recipiantur, pro ejus *capacitate* magis vel minùs aut *contractantur*, aut *dilatantur*. Undè, cùm nullum subjectum particulare vim earum specificam *exhauriat*, prima ratio cur multiplicentur, est quòd in variis recipiantur subjectis.

Confirmatur adhuc, quia sententia D. Thomæ, et hæc quidem sola, optimè explicat varios effectus *hæreditatis* in viventibus, et quomodo filii parentibus similes esse soleant, non solùm quoad qualitates corporis, verùm etiam quoad qualitates animæ (1). (Cf. *Anthrop.* n. 265).

2° *Probatio indirecta* nostræ sententiæ, ex cæterorum systematum falsitate colligitur.

Nam 1° opinio quæ vult principium individuationis ex formâ repeti, satis jam refutata est.

2° *Scoti* systema eo urgeri potest dilemmate: Vel *hæc*ceitas realiter a formâ non differt, vel habetur ut quædam entitas specialis et superaddita; sed neutrum dici potest. — Non 1um; quia si realis viget distinctio inter speciem et individuum, realis etiam distinctio vigere debet inter formam, quæ est principium speciei, et entitatem singularem, quæ est principium individui. — Non 2um; quia entitas ista substantiæ in suo esse constitutæ addita, non nisi accidentaliter esse poterit; unde principium individuationis erit quid accidentale, quod jam suprâ (n. 130) improbavimus.

3° *Opinio Suarezii et Leibnitzii* non solvit quæstionem. Sanè individuum *actuale* ab aliis secernitur totali suâ entitate, seu omnibus notis quibus instruitur. At notæ illæ individui existentis jam sunt individuatæ, et plures sunt merè accidentales; non possunt igitur esse *principium* ac *radix* individuationis.

4° Contra opinionem Fenelonii et Rosminii notandum est

(1) Cf. *La Vie et l'Hérédité*, 2° part., c. 4, a. 3.

existentiam, si consideretur in se, esse quid in quo res omnes *conveniunt*; unde nequit esse principium eorum differentiæ individualis. Cæterùm, individuationem supponit, nedum efficiat; nam antea quam res ad existentiam veniant, oportet ut, in ordine possibilium, concipiantur individua et aliæ ab aliis distinctæ.

134. *Obj.* 1° *Quantitas* est accidentaliter et variabilis. Si ergo ab eâ sumatur individuatio, substantialiter esse non poterit.

R. *dist. ant.* *Quantitas actualis* est accidentaliter ac variabilis, *conc.*; ordo materiæ ad quantitatem, *neg.* Nam ordo ille substantiis compositis necessariò convenit, et ad prædicatum earum substantiale pertinet. — Præterea, licet moleculæ corporis mutantur, tamen eadem manet proportio inter ejus dimensiones et partes, eadem manent ejus lineamenta; quod satis est ut, formâ eadem remanente, individuum suam teneat identitatem substantialem. — Cæterùm, quæcumque sint mutationes alicujus corporis, ejus materia semper remanet ei *propria*, et ipsum ab omnibus aliis substantiis distinguit.

135. *Obj.* 2° Anima, si corpore individuari dicatur, pereunte corpore, interire etiam debet.

R. *nego conseq.*; nam 1° anima humana, cùm sit spiritualis, soluto corpore, servat suum esse, et proinde suam etiam individuationem. — 2° Anima non præcisè individua fit ex *actuali* suâ unione cum tali corpore, sed ex suâ ad illud *aptitudine* vel *unibilitate*. Porrò pereunte corpore, suam ad illud unibilitatem servat, illi semper est *commensurata*, imò verò servat impressiones *singulares* ac *proprias* quas ex pristino suo cum corpore commercio accepit.

IV. *De individuatione substantiarum simplicium, sive Angelorum* (1).

(1) Angelorum existentia ex Theologiâ constat; sed potest ipsi Philosophiæ probabiliter persuaderi. Nam petitur ad universi complementum, naturam Dei omnino spiritualement celebrat, et confert ad connexionem rerum. Unde D. Thomas: « Est in summo vertice id quod est omnibus modis simplex et unum, scilicet Deus. Non est igitur possibile quòd im-

136. Assertio: *Principium individuationis, in substantiis simplicibus, repetendum est ab earum formâ, quatenus specificè diversâ.*

PROB. 1ª PARS. Repetenda est diversitas numerica substantiarum simplicium a propriâ earum naturâ. Porrò earum natura, cùm ab omni materiâ aliena sit, non consistit nisi in formâ. Ergo ab eâ tantùm earum diversitas accipi valet.

PROB. 2ª PARS, quia formæ puræ, ut sunt angeli, non habent principium materiale quo distinguantur numericè, sed tantùm principium formale, quod est principium distinctionis specificæ. Undè S. Thomas: « Ea quæ conveniunt specie et differunt numero, conveniunt in formâ, sed distinctæ guuntur materialiter. Si ergo Angeli non sunt compositi ex materiâ et formâ, sequitur quòd impossibile sit esse « duos Angelos unius speciei, sicut etiam impossibile est « dicere quòd essent plures albedines separatæ, aut plures « humanitates, cùm albedines non sint plures, nisi secundùm quòd sunt in pluribus substantiis. » (1^a, q. 50, a. 4, c).

Confirmatur 1° quia apud Angelos cessat finis quem intendit natura in multiplicandis individuis in eadem specie; multiplicantur enim individua vel ad conservandam speciem, quia in rebus materialibus individua intereunt, vel ad speciem meliùs representandam, ut quod deest uni, ab altero suppleatur. Porrò, ex unâ parte, Angeli sunt naturâ suâ immortales; et, ex alterâ parte, quilibet Angelus speciem suam planè repræsentat, quia eam plenè possidet, cùm forma ejus in se solâ subsistat, nec recipiatur in materiâ, ex quâ limitari, contrahi vel impediri possit.

Confirmatur 2°, quia ut advertit S. Thomas, ea specierum angelicorum multiplicatio in perfectionem mundi cedit; nam

mediatè sub Deo collocetur corporalis substantia, quæ est omnino composita et divisibilis; sed oportet ponere multa media per quæ deveniatur a summâ simplicitate divinâ ad corpoream multiplicatam; quorum mediorum aliqua sunt substantiæ incorporeæ, corporibus non unitæ. » (Qq. dispp. de spiritual. creat., a. 4 et 1^a, q. 50, a. 1. — Hac ratione moti philosophi pagani clariores admiserunt existentiam angelorum, dæmonum nomine; ita Pythagoras, Socrates, Plato et Aristoteles.

species, in unaquaque re, individuo est perfectior. Ergo specierum multiplicatio plus addit perfectioni universi quàm multiplicatio individuorum ejusdem speciei.

Quòd attinet ad Deum, individuationem suam habet ex infinitâ entis sui puritate, quæ nulli alteri communicari potest, et vi cujus a rebus cunctis secernitur.

PUNCTUM II. — *De substantiâ completâ et incompletâ.*

137. Substantia completa ea est quæ omnes operationes naturæ suæ consentaneas per seipsam exercere potest, et est sui juris; v. g. homo, arbor. Substantia incompleta ea est quæ omnes operationes naturæ suæ consentaneas per seipsam exercere nequit, ideoque ad conjunctionem sui cum alterâ substantiâ naturâ destinatur.

Porrò substantia incompleta vel nullas operationes per se solam exercere potest, et intrinsecus ab alterâ substantiâ pendet; vel aliquas, sed non omnes suæ naturæ operationes exercere potest per seipsam, ac proinde habet esse proprium et subsistere potest absque substantiâ cui naturaliter conjungitur. — Si prius, vocatur incompleta tum in ordine speciei, tum in ordine substantialitatis, et exemplo est anima belluina. — Si posterius, dicitur incompleta in ordine speciei, non autem in ordine substantialitatis, et exemplo est anima humana, quæ quasdam, sed non omnes operationes humanas per seipsam exercere potest. « Non enim, ait D. Thomas, aliquid est completum in specie, nisi habeat ea quæ requiruntur ad propriam operationem speciei. » (Q. unica de Animâ inter Dispp. a 1 (1).

138. Scholium 1um. Itaque accidens inhæret substantiæ veluti subjecto; substantia incompleta non inhæret quidem alteri substantiæ velut subjecto, sed tamen existit cum alterâ substantiâ, et in composito cujus est pars et a quo perficitur;

(1) Huc etiam spectat divisio substantiæ in compositam et simplicem. Substantia composita in lineâ substantialitatis, ea est quæ coalescit ex pluribus substantiis incompletis; v. g. homo, animal; substantia autem simplex in lineâ substantialitatis, ea est quæ ex se sola est substantia sive completa, sive incompleta; v. g. Deus, angelus, anima humana, anima belluina.

substantia autem completa neque in aliâ, neque cum aliâ substantiâ existit, sed est sui juris.

139. *Scholium 2um. De subsistentia.* Subsistentia est attributum vi cuius aliquod ens aptum est ad existendum in seipso. Porrò duplex est subsistentia; alia quidem stricta, alia autem latior. Prior convenit substantiæ omnino completæ et definitur perfectio quâ natura ultimò completur ratione substantialitatis et operationum, ut sit sui juris. Posterior est attributum vi cuius aliqua substantia incompleta in ordine speciei, completa est in ordine substantialitatis; hoc sensu anima humana dicitur subsistens.

PUNCTUM III. — De supposito et personâ.

140. Substantia cui propriè dicta subsistentia competit, vocatur suppositum vel persona, prout ratione caret, vel fruatur. Itaque suppositum definitur substantia completa et sui juris, sed ratione carens : v. g. arbor, lapis. — Persona autem, ut ait S. Thomas, « significat id quod est perfectissimum in totâ naturâ, scilicet subsistens in rationali naturâ. » (1^a, q. 29, a. 3, c). Potest igitur definiri : *Substantia completa, sui juris et intellectu prædita* (1); v. g. Deus, homo.

141. Ex his definitionibus intelligere licet duo axiomata vulgatissima : *Actiones sunt suppositorum et personarum. Actiones participant dignitatem vel indignitatem personæ.*

Et sane, v. g. homo intellectu intelligit et corpore deambulat, nec tamen intellectui intellectio, aut corpori deambulatio, sed homini propriè attribuitur. Non enim dicimus; intellectus meus intelligit, corpus meum deambulat, sed : ego intelligo, ego deambulo. — Et ratio quidem in promptu est; nam actiones sunt ejus cujus est esse, a quo ipsæ ultimò promanant. Porrò esse est suppositi vel personæ; intellectus autem et corpus subsistunt in composito humano, et ideo illi, non sibi agunt. (Cf. S. Th., 2^a 2^æ, q. 58, a. 2).

Ratio verò secundi axiomatis est quòd actio vim ac similitudinem refert ejus cujus est; ergo et ejus dignitatis vel indignitatis particeps sit oportet.

Ad magis enucleandam quæstionem de personalitate et naturâ, quæri solet 1° utrum subsistentia sit mera negatio, an quid positivum; 2° utrum a naturâ singulari realiter distinguatur.

142. Assertio 1^a : *Subsistentia non est mera negatio, sed aliquid positivum.*

Probatur contra Scotum et quosdam recentes, qui suppositum aut personam ex solâ negatione unionis naturæ singularis cum perfectione ente constitui opinantur.

1° *Ex naturâ subsistentiæ.* Illud vi cuius substantia aliqua efficitur adæquatam suarum operationum principium, videlicet completa tum in ordine naturæ, tum in ordine substantialitatis, ac propterea sui juris, certam perfectionem denotat. Porrò talis est subsistentia, ex ipsâ definitione.

2° *Ex analogiâ fidei,* scilicet ex SS. Trinitatis et Incarnationis mysteriis. — Si enim subsistentia sit mera negatio, personæ divinæ merâ negatione constituentur. Sed hoc admitti nequit, tenendumque est divinas personas rationibus realibus ac positivis, tametsi relativis constitui. — Quod autem attinet ad Incarnationis dogma, docet fides humanam naturam, non personam, a Verbo assumptam fuisse. Atqui hoc sensu omni destituitur, si persona nihil positivi a naturâ distincti præ se ferat.

Merito igitur D. Thomas : « Hoc nomen persona non est nomen negationis, sed rei ». (1^a, q. 30, a. 4, c).

143. Assertio 2^a : *In creatis, personalitas aut subsistentia realiter distinguitur a naturâ etiam singulari.*

Probatur 1° ex notione personæ. Persona (ex dictis, n. 140, 142) est omnino completa, et ideo excludit omnem sui communicabilitatem. Porrò id asseri nequit de naturâ etiam singulari et individuâ. Non potest quidem inesse alteri, more accidentis, nec alteri communicari, ut pars naturæ incompletæ, quoniam est substantia, et quidem completa in lineâ naturæ. Sed potest uniri supposito, veluti quædam natura, ut in eo subsistat et ab eo possideatur (1). Ratio enim

(1) Unde S. Thomas : « Non quodlibet individuum in genere substantiæ (etiam in rationali naturâ) habet rationem personæ, sed solum illud quod

naturæ etiam individuæ nihil per se exhibet, unde a nobiliori supposito assumi non valeat.

2° *Ex analogiâ fidei*, nimirum ex mysterio Incarnationis; siquidem illud in eo consistit quòd natura humana *tota* assumpta sit a Verbo, ipsa autem propriâ personalitate createat.

3° *Ex comparatione cum accidenti*. Nam sicut accidentis essentia non in *actuali* inhæsiōne in proprio subjecto consistit, sed in *aptitudine* ad inhærendum in illo; ita natura vi suæ essentiæ non habet ut *actu* in se ac per se subsistat, sed tantùm *aptitudinem* naturalem ut subsistat in se et per se. — Et velut accidens per miraculum privari potest adhæsiōne actuali in connaturali substantiâ, ac virtute alienæ substantiæ sustentari, ita etiam per miraculum, natura vel completa privari potest subsistentiâ propriâ, ut ab altero supposito assumatur, in quo subsistentiæ rationem obtineat.

Itaque natura etiam singularis accipit a subsistentiâ reale quoddam *complementum*, non quidem *ut natura*, sed *ut subsistens*; quippe non suâ vi, sed vi subsistentiæ, sibi additæ, subsistit. (Cf. S. Th., 3^a, q. II, a. 2, c; a. 3, ad 2, q. XXII, a. 1, 2; q. IV, a. 2).

Diximus in rebus creatis; quia in Deo, propter infinitam ejus simplicitatem ac perfectionem, persona non realiter discernitur ab essentiâ

144. Corollarium. Ex dictis circa personam, sequitur eos errare qui eam definiunt *naturam sui consciam*, vel qui cum Lockio personæ identitatem in *præteritarum affectionum propriarum memoriâ, et præsentium conscientiâ consistere arbitrantur*.

Prior sententia multis vitiis laborat: nam 1° naturam a personâ non distinguit; — 2° conscientia, cum sit operatio animi, naturam constituere haud potest, sed ab eâ jam constitutâ promanat; — 3° jam sequeretur in Divinis unicam personam esse, quia una est natura; et Jesu Christi duplicem

per se existit, non autem illud quod existit in alio perfectiori. » (3^a, q. 2, a. 2, ad 3).

esse personam, quia duplex est illius natura ac duplex conscientia.

Repelli etiam debet Lockiana sententia. Nam personæ identitas reponi nequit in aliquâ operatione, maximè verò in operatione mutabili ac variâ, qualis est memoria, aut conscientia actualis; siquidem modò harum, modò illarum operationum memoriâ vel conscientiâ fruimur, et eâ etiam nonnunquam destituimur omnino. — Insuper conscientia identitatem personæ *supponit*, nedum constituat. Nam ideo varias nostras affectiones nobis attribuimus, quòd identitatis nostræ sumus conscii et intimè sentimus eosdem nos esse qui olim eas operationes exercuimus, nunc autem alias elicimus.

ARTICULUS II

De quantitate.

145. Quantum dicitur quod *divisibile* est in plures partes; unde quantitas definiri solet *accidens illud quo substantia in plures partes dividi potest*.

Dicemus 1° de naturâ quantitatis; 2° de illius speciebus; 3° de illius infinitate.

§ I. — De quantitatis essentiâ.

146. Philosophi non conveniunt in definiendâ quantitatis essentiâ. Nam alii putant eam in *divisibilitate* consistere; alii in extensione partium *internâ*, seu in ordine *ad se*; alii demum in extensione partium *externâ*, seu in ordine ad locum. Prior sententia propugnata est a D. Thomâ et aliis; 2^a patronos habet quosdam scholasticos; 3^a Cartesio placuit.

147. Assertio: *Essentia quantitatis in divisibilitate consistit, non autem in extensione partium nec internâ, nec externâ.*

Essentia cujusque rei illud est quod primùm in eâ concipitur, et a quo cæteræ proprietates ejus defluunt. Atqui talis est divisibilitas relativè ad quantitatem.